

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisni se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Kaj je organizacija in kakšen je njen pomen?

(Po predavanju sodruga Mraka.)

Organizacija, to je tista čarobna reč, ki danes obvladuje vse javno življenje. Kamorkoli se ozremo po areni kulturnih, gospodarskih in političnih bojov, kjerkoli gre za uveljavljanje materialnih ali idealnih interesov, povsod vidimo, da se posamezne idejne ali interesne skupine v teh bojih združujejo, to se pravi, da se organizirajo, da se poslužujejo organizacije v dosego svojih ciljev. V javnem življenju namreč ne gre za boj posameznika proti posamezniku, temveč se bije boj med socialnimi skupinami, bodisi med posameznimi državami, bodisi med posameznimi narodi, v državah, oziroma v narodih pa zopet med posameznimi razredi. Obilje vsega javnemu življenju pa daje takorekoč en boj, ki je najveličastnejši in od dne do dne silnejši in brezobzirnejši, boj, ki je že davno porušil mogočno zidovje državnih meja in narodnostnih razlik; ki se torej razteza po vsem svetovnem pozorišču in se bije v znamenju mednarodnega bratstva: to je boj med dvema razredoma, med delavskim in kapitalističnim razredom. In kakor vsi družabni boji sploh, se bije tudi ta s pomočjo organizacije. Ne bori se posamezen delavec proti posameznemu podjetniku, delavstvo kot razred se bori proti podjetništvu kot razredu. Poedinec v teh bojih nič ne pomeni, izgubi se kakor kaplja v neskončnem morju, moč poedinca je naravnost brezpomembna. Organizacija šele mu daje tisti pomen in tisto moč, ki jo reprezentira v tem boju kot član celega razreda. — Kaj je torej organizacija? Na to vprašanje odgovorimo lahko s kratko definicijo: Organizacija je spojitev brezštevil malih sil v eno samo veliko silo, in sicer v dosego gotovega, vsem skupnega cilja. Česar poedincu ni mogoče doseči, to doseže v združitvi s tistimi, ki imajo enake interese in enaka stremjenja kakor on. Organizacija dvigne torej poedinca šele do tiste moči, ki mu je neobhodno potrebna v njegovem vsakdanjem boju za obstanek. In ker se v vsakdanjem realnem življenju moramo žalibog prepričati o žalostni resnici, da tudi tisti abstraktni pojem, ki ga označujemo s pravico, ni faktično nič drugega nego vprašanje moči, zato vemo, da ima poedinec v današnji družbi samo toliko veljave, kolikor jo ima kot član gotove interesne ali pa recimo socialne skupine in tudi samo toliko pravic, kolikor si jih pribori s tisto močjo, ki izvira iz združenih sil onih mnogobrojnih njegovih tovarišev in tovarišic, ki imajo enake interese, enake skrbi kakor on, ki se jim godijo pa tudi enake krivice kakor njemu. Kratko rečeno: Karkoli danes poedinec doseže v boju s tistimi, ki ga zatirajo in izkoriščajo, to doseže edino in samo s pomočjo organizacije. V tej neizpodbitni resnici tiči oni velikanski ekonomski, pa tudi moralni pomen organizacije, ki ga uvažujejo vse interesne skupine današnje družbe.

Nekoč, ko še ni bilo tako raznovrstnega in razpredenega gospodarskega življenja, ko pa ljudstvo tudi še ni imelo svojih političnih pravic, v tistih časih je bilo pač mogoče, da so posamezni mogotci odločali usodo celih narodov, da so odločali o življenju in smrti celih mas. No, ti časi spadajo že davno v preteklost. Že v prvi polovici prejšnjega stoletja, l. 1848. je zaklical utemeljitelj znanstvenega socializma, Karel Marx vesoljnemu delavstvu sveta pomembne besede:

„Proletarci vseh dežel in vseh narodov, združite se!“ To je bil klic k organizaciji. Dalekovidni Karel Marx je že takrat videl in označil smer gospodarskega razvoja, ki gre za tem, da na eni strani koncentrira v rokah zmiraj manjše peščice kapitalistov neizmerni in vsemogočni kapital, na drugi strani pa zmiraj bolj narašča armada brezpravnih in izkoriščanih proletarcev, ki nimajo ničesar razen svoje delovne moči. Spoznal je tudi in s številkami dokazal, da pelje ta gospodarski razvoj neizogibno do gigantskega boja med kapitalom in proletarijatom, v katerem bo kakor med dvema mlinskoma kamnoma strt ves takozvani malomeščanski srednji stan, ki bo padel med proletarijatom, tako da si bosta naposled stala na bojišču nasproti samo še dva mogočna nasprotnika: kapitalistični razred in pa delavski razred, oba oborožena od nog do glave in vsak čas pripravljena, da zaplešeta v tem boju poslednji ples, ples socialne revolucije. In v tem spoznanju je ravno Marx delavstvo učil ter mu dokazoval resnico, da je samo v združitvi, samo v organizaciji njihova rešitev. Dobro je vedel že takrat, da bo v tem neizprosno boju zmagal tisti razred, ki bo najbolje organiziran, ki bo znal moč in pomen najbolj ceniti pa tudi uporabiti in da bo brezpogojno izgubljen tisti, ki se v svoji nevednosti ne bo znal, ali pa v svoji brezmejni lahkomišljenosti ne bo hotel posluževati tega modernega bojnega orožja.

Danes lahko rečemo, da se je spoznanje o brezpogojni potrebi organizacije prerilo preko vseh težkoč v vse sloje človeške družbe. Imamo danes že najrazličnejše organizacije, najrazličnejših firm in stremljenj. Nekatere zasledujejo zgolj kulturne, druge zgolj gospodarske in tretje zopet zgolj gospodarske smotre. Naj gre v našem življenju za kakršnokoli težnjo, vsaka se skuša uveljaviti s pomočjo organizacije. Najrazličnejši stanovni imajo svoje gospodarske organizacije. In ker so si pač interesi raznih stanov nasprotni, je naravno, da pride med njihovimi organizacijami do boja; v tem boju pa zmaga tisti, ki razpolaga z najboljšo organizacijo. Imamo danes n. pr. organizacije trgovcev, obrtnikov in tudi trgovsko-obrtne zbornice niso v resnici nič drugega nego inštrument razredne volje teh stanov. Dalje imamo gostilničarske zadruge, organizacije mesarskih mojstrov in drugih obrtnikov; imamo stanovske organizacije učiteljev, profesorjev, zdravnikov itd.; odvetniki imajo poleg svojih privatnih stanovskih organizacij še takozvane odvetniške zbornice, ki niso faktično tudi nič drugega nego njihove razredne organizacije. Vse te organizacije se potegujejo za interese dotičnih stanov. In kaj je potem naravnost nego to, da ima tudi delavstvo kot razred, ki je najbolj številan, pa tudi najbolj brezpraven in zatiran, svoje organizacije.

Delavstvo, najsiobstoja iz manualnih, to je delavcev, ki delajo s svojo fizično močjo, z rokami ali pa iz duševnih delavcev, to delavstvo negira današnjo družabno uredbo, to se pravi, da je ne priznava, ker se zaveda bridke resnice, da se ta družba osniva na sistemu izkoriščanja in vsled tega delavstvo v tej družbi sploh ne more priti do svojih človeških pravic. Zato gre, kratko rečeno naše stremljenje za tem, da se ta družba preosnuje v tem smislu, da na mesto kapitalističnega izkoriščevalnega sistema stopi proizvodnja po načelih znanstvenega socializma, to je, da se na razvalinah današnje, na izkoriščanju sloneče družbe ustvari socialistična družba, ki bo sama lastnica proizvalnih sredstev (tovarnic, rud-

nikov itd.) in ki bo proizvodnjo uredila tako, da bo na proizvodih vsak član družbe imel tisti delež, ki odgovarja njegovemu delu in njegovim potrebam. Delavstvo se v dosego tega cilja organizira pod trobojno zastavo zadrudne, strokovne in politične organizacije. Naloga zadrudne organizacije je, spraviti delavstvo v direktno dotiko s producenti, oziroma eventualno sama producira, da na ta način delavstvu pod najugodnejšimi pogoji pripomore do njegovih vsakdanjih življenjskih potrebščin. — Namen politične organizacije je ta, da pribori delavstvu politično oblast. V zakonodajnih zastopih se delajo zakoni in interes delavstva je gotovo, da so ti zakoni kolikor mogoče njemu v prilog ali pa vsaj taki, da niso naravnost nasprotni njegovim interesom. Zato je logično v interesu delavstva, da ima tam, kjer se ti zakoni delajo, kolikor mogoče svojih, to je delavskih zastopnikov. To se dosega naravno, potom političnega boja, ki bo pa uspešen samo takrat, kadar bo enoten in smotren, to se pravi, kadar bo ta boj vodilo edinstveno vodstvo politične organizacije.

Lahko pa rečemo, da je podlaga in temelj delavskemu gibanju strokovna organizacija. Umestno in potrebno je torej, da se ž njo obširneje pobavimo. — Namen strokovni organizaciji je, da pripomore delavstvu v okvirju obstoječe kapitalistične družbe do boljših gmotnih razmer. Današnja družba sloni na profitu posameznih kapitalistov, ki so v posesti proizvalnih sredstev. Delavec dobi od svojih lastnih proizvodov samo to, da pač baš lakote ne pogine, ostalo pa vtakne kapitalist v obliki nedosežnosti v žep. Strokovna organizacija pa si prizadeva, da pribori delavstvu čim največji delež na tistem bogastvu, ki ga delavstvo samo s svojimi rokami ali pa s svojim razumom ustvarja; ta namen pa dosega v glavnem s tem, da se bori za boljše plače, pa tudi za krajši delovni čas. S tem, da se strokovna organizacija bori za boljše plače, vsaj nekoliko uravna krivično razmerje med kapitalistom in delavcem: Kapitalistu zmanjša kolikor toliko njegov krivični profit, delavcu pa omogoča človeku dostojno življenje. S tem pa, da se strokovna organizacija bori za skrajšanje delovnega časa, daje delavcu priliko za odpočitek in izobraževanje zaeno pa za takozvano rezervno armado brezposelnega delavstva ustvarja nove prilike za delo.

Prosvitljenejši del delavstva je že davno spoznal velikanski pomen strokovnih organizacij. Zato se je organiziral. — Daleč smo še od svojih idealov, razmere, v katerih delavstvo danes živi, so neznosne; ali bodimo si odkriti in priznajmo si, da tudi ono malo, kar danes delavstvo ima, mu je priborila njegova strokovna organizacija.

Strokovna organizacija pa ni samo agresivna, napadalna organizacija, ki se bori za uredničenje novih zahtev, ne, ona je zaeno tudi obrambna organizacija, ki ji je najsvetejša dolžnost, da z vsemi štirimi brani tiste, ki si jih je delavstvo po težkih in dolgotrajnih bojih že priborilo. Kolikokrat čujemo o reduciranju plač. Kolikokrat čitamo v listih, da so v tem rudniku zmanjšali plače, da se je v oni tovarni podaljšal delovni čas itd. Kjerkoli se to dogaja, tam ali ni nobene strokovne organizacije, ali pa je tako slaba, da sploh ne pride dosti v poštev. Kajti kjer je strokovna organizacija močna in trdna, tam so taki atentati podjetnikov na delavske interese kratkomalo nemogoči, ker se razbijejo ob ramah

združenih delavcev. — Žalibog je veliko delavcev, ki se zanimajo za strokovno organizacijo šele takrat, kadar jim že voda v grlo teče, kadar se bliža recimo kaka stavka. Kako kratkovidni in naravnost zaslepljeni so taki delavci, ki ne vedo, da bi marsikaj slabega ne bilo, da bi se preprečili marsikaki težki boji, če bi se delavci za strokovno organizacijo tudi poprej malo pobrigali, če bi bila strokovna organizacija zmiraj trdna in močna in ne samo pred kakim štrajkom, ko je to dostikrat že prepozno. Močna in trdna strokovna organizacija je za delavstvo tisto, kar je za kapitalistični svet takozani oboroženi mir. Mi nimamo pušk in kanonov, naše orožje je organizacija. Če bo ta močna in trdna, potem lahko z mirno vestjo gledamo v bodočnost. (Dalje.)

Reforma rudarskega zakona.

Ministrstvo za javna dela sedaj z vso resnobo obljubljuje reformo 57 letnega rudarskega zakona. Že v prejšnjem parlamentu se je skušalo stari, obrabljeni zakon zopet nekoliko skrpiti. Sedaj pa se je sestavila komisija, ki obstoja iz prav zanesljivih gospodov. 7. julija se je vršila prva seja te komisije, na kateri je sekcijiski načelnik Homann naznanil reformne želje ministrstva. Rekel je, „da preobrat v socialnem in gospodarskem življenju ni mogel ostati brez vpliva na reformo rudarskega zakona“. Pravzaprav je to že kolikor toliko modernejša fraza s takega mesta, samo glede jasnosti je še prav srednjeveška. Dejstvo pa je, da stari rudarski zakon sploh ni več aktualen, razvoj ga je takorekoč premagal, marsikaj o njem sploh ni več resničnega in zakon zavisi večinoma samo še od milosti najvišjega upravnega sodišča, ki s svojimi interpretacijami (razlaganjem zakona) in s svojimi odločbami ta zastareli zakon mnogokrat nadomestuje.

Ako se tuintam v zakonu še najde kako mesto, ki lahko služi kot oporišče kaki odločbi, potem se to še pusti veljati. Ako pa se sploh ne najde več trdnega oporišča, pa stopi namesto paragrafa kratkomalo odlok upravnega sodišča.

Homann je tudi pripovedoval, da se je stari zakon že večkrat reformiral, pa samo na socialnem polju. Gospodarskega polja rudarstva in rudokopne politike so se te reforme prav malo dotikale. Pravzaprav bi se moralo to glasiti: Za delavce se je nekaj storilo, ni se pa nič storilo za ubogo rudniško gospodo. Mi moramo žalibog konstatirati, da na tem „socialnem polju“ proketo slabo izgleda. Delovni čas se je pač uredil, ali tudi to, kar se je v tem pogledu storilo, je prav slaba krparija; ureditev delovnega časa pa se je na vse zadnje tudi že morala izvršiti vsaj v gotovi meri, ker je to že naravnost zahtevala čast države. Ureditev ženskega dela v rudništvu pa je bila v pravem pomenu besede moralni oktroa človeštva, država je bila k temu direktno moralno primorana. Pa tudi to delo ni nikak domač proizvod, ker je bila ta ureditev povsod drugod že izvršena. Tedaj o tozadavnem delu na socialnem polju pač ni preveč govoriti.

„Vzlic temu si ne morem kaj,“ izvaja sekcijiski načelnik Homann dalje, „da ne bi posebno naglašal, da so baš osnovni deli avstrijskega rudarskega zakona potrebni moderniziranja. Odlomki o rudniški regaliteti, o svobodi rudniških obratov itd., dalje poglavje o varstvu tuje lastnine proti poškodovanju potom rudniškega podjetja, o odškodnini za škodo, povzročeno po rudniku in o različnih oblikah rudniških podjetij. Rudarska policija in pa varstvo rudarjev sta potrebna revizije, da se prilagodita modernemu gospodarskemu življenju.“

S tem je vendar rečeno, da se tudi na socialnem polju ni bistvenega še nič storilo in po teh ovinkih se priznava, da se sploh bistvenega še nič ni storilo. Rudarji polagajo pravzaprav malo na to, da se na socialnem polju „modernizira“ oziroma ustvarja nekake mode-paragrafe za juriste, rudarji hočejo temveč jasnih odločb, ki jih vsakdo lahko razume in ki se nedado zvijati in razlagati, kakor bi se komu zljubilo. Ni treba v tem pogledu nikake modernosti, ampak po starodavnem rudarskem običaju naj se čisto jasno in preprosto izreče, da treba rudarju varstva nje-

govega življenja in zdravja, da se mu mora omogočiti človeška ekzistenca. Naj se enkrat jasno izreče, da se mora razlikovati med človeškim življenjem in čisto navadnim orodjem; in če izkoriščevalci rudarjev tega na noben način nočejo, da pridejo v ječo kakor vsi, ki ogrožujejo življenje ljudij ali pa iz zanikrnosti in lahkomišljenosti zakrivijo mnogokrat smrt delavca. Z modernimi „paragrafi“ pa se v tem oziru ne bo mnogoboljšalo.

Program reformnih del je razvijal ministerialni svetnik Klein kot referent komisije, ki poroča, v predpripravah. Te obstojajo ponajveč v pregledni sestavi predlogov za izpremembo rudarske zakonodaje, ki so jih stavili interese in sicer rudniške in javne korporacije kakor tudi rudarske oblasti. Referati v posameznih partijah rudarskega zakona so se razdelili tako, da pridejo na posamezne partije odbori treh članov z enim referentom, na druge partije pa samo posamezni referenti. — Tam-le o pozni jeseni se misli preiti na meritorično razpravo.

Ako uvažujemo, da pripravljajo to „reformo“ sami znani častljivi možje, ki so takorekoč vzrastli s starim rudarskim zakonom, potem si pač lahko predstavljamo, kako bo ta „reforma“ izgledala. Med temi gospodi najdemo tudi ime nekega dr. Reifa. Ta mož je član uredništva lista „Montanistische Rundschau“, glasila organiziranih avstrijskih rudniških posestnikov. Kljub vsemu temu pa je osrednja zveza rudniških posestnikov zagnala krik, ker da se rudniških posestnikov ni nič vprašalo glede reforme rudarskega zakona in ker se jih ni v velikem številu pritegnilo k sodelovanju. Vidi se v kakšnih skrbeh so gospodje za svoje interese. Njihov spiritus rector je v reformni komisiji večkrat referent, dalje se posvetujejo gospodje v industrijskem svetu o tem, in njih vpliv se bo pokazal tudi v poljedelskem svetu. Tudi v delovskem svetu niso gospodje brez vpliva. Rudarji, ki spadajo pač tudi k glavnim interesentom v tej zadevi, pa so izključeni od sodelovanja, njihove želje se v delovnem svetu (Arbeitsbeirat) kratkomalo odklanjajo, ker vlada na gotovem elaboratu sploh ne pripušča več nikakršnih izprememb z enostavno motivacijo, da se je na predloge in želje interesentov v predlogi že primerno oziralo.

Rudarji store torej najboljše, da si glede reforme rudarskega zakona ne delajo prevelikih nad. Zanašajo naj se bolj na samopomoč. S sklenjeno slogo so si priborili skrajšanje delovnega časa in te sloge bo tudi neobhodno trebalo, če si bodo rudarji hoteli varovati svoje življenje in svoje zdravje.

Solidarnost izkoriščevalcev.

Neka čudovita nervoznost obvlada moderne gospodarske boje. Komaj smo zabeležili, da so norveški podjetniki izprli nič manj, nego okrog 40.000 delavcev; komaj se nam je posušilo pero, ko smo poročali o tem velikanskem norveškem izporu in že imamo zabeležiti zopet nov slučaj, ki nam v drastični luči kaže brezobzirnost organiziranega podjetništva. Na Saškem in v Thuringenu (Nemčija) je izprlih 25.000 kovinarskih delavcev. 25.000 delavcev je vrženih takorekoč na cesto. Kaj se s tem namerava, se čisto odkrito priznava.

Malo številce delavcev je stopilo v stavko, da si vsaj nekolikoboljšajo svoj položaj. In izprti delavci naj sedaj pritisnejo na te svoje tovariše ter jih prisilijo, da opustijo svoje zahteve. Ali so med 25.000 delavci organizirani ali neorganizirani delavci, ali so socialno-demokratskega ali drugega mišljenja to izkoriščevalcem ne dela mnogo skrbi. Vsi sfrčijo na cesto ne glede na to ali so bili „pridni“ ali ne, vseh 25.000 delavcev mora eventualno stradati, samo da se par sto stavkujočih prisili, da odnehajo od svojih upravičenih zahtev. To seveda ni nikakšen terorizem, nikakšno oškodovanje narodnega gospodarstva; meščansko časopisje o vsem tem molči, ker je tako v interesu kapitalističnih njegovih gospodarjev.

Zmiraj bolj komplicirani postajajo gospodarski boji, to nam kaže zopet ta izpor na Saškem. Boj se je pričel z majhno stavko nekkih delavcev o kovinarski industriji v Leipzigu, ki so zahtevali nekolikoboljšanja svojih plač. Druga kategorija

delavcev iste industrije se je njihovim zahtevam pridružila. Na to so podjetniki odgovorili s tem, da so izprli 60 odstotkov udeleženih delavskih skupin. Ko ta ukrep ni mogel streti poguma stavkujočih, pa je sklenila zveza kovinarskih industrijalcev za Lipski (Leipzig) okraj, da 5. avgusta izpre 60 odstotkov vseh v lipski kovinarski industriji zaposlenih delavcev. In to se je tudi že v nedeljo, dne 6. avgusta zgodilo, ko je bila zveza nemških kovinarjev izrazila solidarnost s stavkujočimi.

Ali boj zavzema še širše dimenzije. Kartel saških kovinarskih industrijalcev je sklenil, da proglasi izpor za celo Saško, ako v Lipskem ne pride do sporazuma. In v Thuringu so se 5. avgusta izprli tudi vsi kovinarski delavci, s čimur posega organizacija fabrikantov v spore med posameznimi podjetniki in njihovimi delavci. V Lipskem 10.000, v Thuringu 15.000 delavcev izprtih in nadaljni izpor po celem Saškem v ozadju, — tako silno se razvijajo mezdni boji sedanjega časa.

Vsak posamezen teh izkoriščevalcev je sam zase že dosti močan. In vendar se jim je zazdelo potrebno, da so se združili. Noben izmed njih ne bi stradal ali bi bil primoran odreči se samo deloma svojim užitek, ako bi stavkujočim kovinarjem dovolil zahtevano zvišanje plač. In vkljub temu so se organizirali, da bi povečali svojo moč. Organizaciji delavcev, ki se osniva na tedenskih prispevkih, stoji organizacija denarnih vreč nasproti, solidarnosti za košček kruha se borečih proletarcev solidarnost izkoriščevalcev.

Tako postajajo boji delavcev za vsakdanji kruh vedno težavnejši. Delavci ne stojijo več posameznemu podjetniku nasproti, ki ga po priliki lahko iznenadijo in ga ob dobri konjunkturi po kratki stavki lahko premagajo. Izkoriščevalci so od delavcev povzeli način boja in so že davno pozabili ono, da je močni najmočnejši sam. Ako slabotni postajajo v združitvi silni, koliko silnejši postanejo združeni šele tisti, ki so itak že sami silni dovolj! Tako se vedno bolj najmanjša stavka razvije do gigantskega boja med delavskimi in podjetniškimi organizacijami. In če so pri posameznem podjetniku tu in tam še bila mogoča človeška čutila, pa so pri važnih operacijah fabrikantovskih organizacij, ki jih vodijo neuradno nastavljeni tajniki, taka sentimentalna čustva in ogibanja čisto izključena. Tu postaja boj neizprosni in brezobziren, na stotisoče nedolžnih otrok se izpostavi največji bedi in lakoti, da se sto stavkujočih prisili na kapitulacijo.

Ako so se pa fabrikanti učili od delavcev, pa se morajo zopet delavci učiti od izkoriščevalcev. Napram organizaciji podjetnikov je posamezni delavec še večja ničla nego posameznemu podjetniku nasproti. Pa tudi majhne delavske organizacije, ki niso preskrbljene z zadostnimi denarnimi sredstvi, so v takih velikanskih bojih brez moči. Samo velike organizacije, v katerih manjka k večjemu prav majhen odstotek delavcev, samo organizacije z visokimi prispevki, ki omogočijo zbirko velikih bojnih skladov, samo take organizacije zamorejo dandanes voditi uspešne boje s podjetniki. Solidarnost izkoriščevalcev bi morala izzvati tudi solidarnost izkoriščenih, solidarnost delavcev. Ako delavci nočejo zabresti v popolno sužnjost, potem jim ne preostaja drugega nego to, da pritegnejo zadnjega moža, pa tudi zadnjo ženo k organizaciji, da se ne stražijo nikakšnih žrtev, samo da so primerno pripravljene na predstoječe gigantske boje in naj se v teh bojih gre potem za pridobitev novih pravih, ali pa za obrambo proti vedno neznosnejši ošabnosti organiziranega podjetništva. Zgled, ki ga dajejo izkoriščevalci s svojimi organizacijami, kliče dosti jasno vsem izkoriščanim: Pridružite se vsi do zadnjega bojni organizaciji delavcev!

Mednarodni rudarski kongres.

(Konec.)

Rudniška inšpekcija.

K točki „delavski nadzorniki“, ki se je nato razpravljala, sta bili Nemčija in Avstrija stavili predloge, v katerih se zahteva take nadzornike (inšpektorje), ki bi jih država plačevala, ki bi jih pa sicer delavci volili iz svoje srede. Waldhecker utemeljuje nemško resolucijo. S pomočjo uradne statistike dokazuje, kako nesreče v rudokopih na Nemškem neprestano naraščajo vključno številu nadzornikov v nemških rudokopih. V Veliki Britaniji, kjer so obiski rudniških nadzorni-

kov mnogo manj pogosti, da je število v rudokopih smrtno ponesrečenih z primeri s številom rudarjev veliko manjše. Vzrok mnogim nesrečam v nemških rudokopih se mora iskati v pomanjkljivem inšpekcijskem sistemu. Takozvani varnostni možje v Nemčiji so preveč odvisni od rudniških posestnikov, da bi zamogli z uspehom izpolnjevati svojo službo v korist delavcev. Jarolim (Avstrija) izvaja, da je delavska stranka v Avstriji že večkrat predlagala upeljavo delavskih nadzornikov, žalibog do sedaj brez uspeha. Avstrijska vlada se boji stroškov za novo napravo (500.000 kron), četudi drugače za vse nemogoče produktivne stvari razsipa cele milijone. Vladna predloga o upeljavi varnostnih mož po vzoru Nemčije se je razbila ob odporu delavskih zastopnikov, ki si s tako popolnoma nezadostno odredbo ne dajo zapreti poti v dosego svojih zahtev, ki se bo v novem parlamentu v obliki predloge zopet spravila na dnevni red. Glede števila avstrijskih nesreč ne more žal predložiti mnogo novega materiala. Zadnje poročilo rudniške oblasti datira iz leta 1906. Božji mlini meljejo počasi: mlini avstrijske rudniške oblasti pa meljejo še mnogo počasneje. Da so v Avstriji glede rudniških nesreč še razmeroma ugodne, je pripisati temu, da se v zadnjih letih ni pripetilo kaj velikih splošnih nesreč, in pa energiji, s katero so si znali organizirani avstrijski rudarji izsiliti, da se postavne določbe tudi upoštevajo. — Resolucije glede upeljave delavskih inšpektorjev so bile soglasno sprejete.

Sorriaux (Francija) razlaga razvoj in pa sedanjo obliko francoskega zakona glede delavskih inšpektorjev pri rudništvu. Ta naprava se je na Francoskem dobro obnesla, kar je povzročilo, da so se delavskim nadzornikom podelile dalekosežne pravice. Zaporedoma se jim je poverilo, da skrbijo za točno izpolnjevanje zakonov o preprečitvi nesreč, o prostem dnevu, o osemurnem delovniku in o otroškem delu.

Dejardin (Belgija) opisuje slabe inšpekcijske nadzornike pri belgijskem rudništvu. Obstoječi delavski nadzorniki, ki jih je imenovala klerikalna vlada, so preveč odvisni od oblasti, da bi mogli rudarjem kaj koristiti.

Smillie (Velika Britanija) opisuje popolnoma nezadostno rudniško inšpekcijo v Veliki Britaniji. Dasi je več nego milijon delavcev zaposlenih v britski rudniški industriji, je samo 38 inšpektorjev. Neprestano naraščanje rudniških nesreč dokazuje, da je inšpekcijski sistem slab. Ustvariti se mora razred nadzornikov, ki bodo prišli direktno iz vrst praktičnih rudarjev. Razred nadzornikov, ki bi imeli najvišjo znanstveno izobrazbo, bi bil takisto največje važnosti. Žalibog pa zmožnosti in pa znanje niso zmiraj merodajni pri imenovanju državnih rudniških nadzornikov. Sinovi mnogih rudarjev so si z marljivim učenjem pridobivali primerno znanje rudniškega nadzornika, prestali so tudi izkušnje, ali zmiraj se imenujejo za nadzornike ljudje, ki imajo vplivne prijatelje in sorodnike. Velike rudniške nesreče v preteklem letu pa so zdramile javno vest, tako da je danes vlada pripravljena, da rudarjem nekaj več privoli. Trideset novih nadzornikov, ki se imajo vzeti iz vrst praktičnih rudarjev, se bode v najbližjem času imenovalo. Tudi se nahaja v novi rudarski zakonski predlogi klavzula, po kateri imajo rudarji slehernega rudokopa dobiti pravico, da imenujejo dva svojih tovarišev kot stalna nadzornika na svoje stroške. — Resolucija, v kateri se zahteva od rudarjev voljene in od države plačane nadzornike, je soglasno sprejeta.

Resolucijo, v kateri se zahteva boljše rudarsko zakonodajo, je utemeljeval Stanley (Velika Britanija) razpravlja o rudarski zakonski predlogi, ki je predložena angleškemu parlamentu in katere potrebnost in nujnost izhaja že iz dejstva, da število nesreč pri britskem rudništvu od leta do leta narašča. Kot glavno točko predloge označuje boljše inšpekcijo, ki jo je omenil že nek predgovornik, določbo, da se v novih rudokopih, pa tudi v starih, kjer je to potrebno, napravi tretji predor izključno za prevažanje moštva, v tej predlogi pa se zahteva tudi boljše izračevanje rudokopov. Poročevalec kaže na velike navarnosti, ki nastajajo vsled uporabe električnega toka v rudokopih. Velika nesreča v rudniku West Stanley je pripisati samo električni iskri.

Krause (Nemčija) utemeljuje resolucijo, pokazuje na velikansko število rudniških nesreč v

Nemčiji. Glede rudniških nesreč, pravi govornik, koraka Nemčija, ki se sicer kaj rada baha s svojo kulturo, na čelu vsem drugim narodom. Opisuje prizadevanja nemških podjetnikov, ki skušajo vsakoršno zboljšanje rudarske zakonodaje z vsemi sredstvi preprečiti, in označuje politično akcijo delavskega razreda kot sredstvo, da se izsili z njim boljše zakonodajo.

Delethe (Belgija) pripominja, da obstoja v Belgiji cela vrsta dobrih zakonov, ki se pa dosti ne upoštevajo in se jih vsakodnevno obide, ker ni primerne nadzorstva.

Bexaut (Francija) navaja slične tožbe. — Resolucija se soglasno sprejme.

Ureditev mezd in tarifne pogodbe.

Nadaljna točka dnevnega reda se je pa tikala ureditve mezd potom tarifnih pogodb. Ebert (Avstrija) dokazuje s pomočjo uradne statistike, da bi bili avstrijski podjetniki pač vstanu garantirati svojim delavcem minimalno plačo. Falony (Belgija) priporoča za dosego tarifnih pogodb strokovno in politično akcijo. Belgijska delavska stranka bo v najbližjem času vložila predloge glede minimalne mezde v rudništvu. Mankowsky (Poljak, Nemčija) pripominja, da je vprašanje mezde v ozki zvezi z naraščanjem rudniških nesreč. Naraščajoča intenziteta dela povzroča mnogo nesreč. Padanju mezd, ki se je pojavilo v Nemčiji zlasti med leti 1907. in 1910. in se pojavlja tudi v Veliki Britaniji, se mora na vsak način napraviti konec. Zakon o kaliju je nemškemu rudarjem v kalijskih jamah obljuboval upeljavo minimalne mezde; podjetniki pa so znali določbe zakona obiti.

Cadet razlaga regulacijo mezd v severnih rudarskih okrožjih na Francoskem. Mezno bazo mezdam tvori povprečna mezda l. 1889 (4 franki 34 centimov do 4 frankov 80 centimov); k temu pride še neka doklada 40 procentov, ki so si jo delavci polagoma priborili. Ta dogovorjena mezda pa je samo povprečna mezda za eno celo okrožje; posameznemu delavcu mezda ni garantirana. Strokovno in politično organizirane rudarje se kaznuje s tem, da se jim daje slaba pogojna plača. Delavski zastopniki v francoskem parlamentu so vložili predlogo, po kateri naj bi se minimalna mezda pri rudništvu postavno vpeljala.

Wadsworth (Velika Britanija) omenja prenapolnjenost rudarskega poklica na Britanskem, ki jo rudniški posestniki skrbno goje. Veliko škodo za celo montansko industrijo, pa tudi veliko zapreko za naraščanje mezd in za določitev slehernemu delavcu garantirane minimalne mezde ustvarja ostra notranja konkurenca na britskem premogovnem trgu. Dasi se govori na Britskem o neki minimalni mezdi, vendar ni vse v redu. Radi vprašanja mezde in garantirane minimalne mezde bode najbrž v najbližji bodočnosti prišlo do splošne stavke. Britska federacija zahteva enotno minimalno mezdo 8 šilingov na dan za vsakega rudarja. — Resolucije, ki zahtevajo ureditev mezd in upeljavo minimalne mezde bodisi potom tarifnih pogodb, bodisi potom zakonodaje so soglasno sprejete. Tudi resolucija 2. o poddržavljenju rudokopov, ki jej je poslovni odbor dal novo obliko, so soglasno sprejme.

Zastopstvo.

Na kongresu je bilo zastopanih 8 dežel s 166 delegati. Velika Britanija sama je stavila 130 dolegatov, ki so zastopali nad 600.000 organiziranih rudarjev. Skupno število na kongresu zastopanih organiziranih rudarjev znaša 885.452.

Francozki in nemški delavci za mir.

Koncem prošlega meseca so prišli v Berlin v posete predstavniki francozkih strokovnih organizacij, ki jih je generalna komisija nemških strokovnih organizacij bila povabila na obisk v Berlin. Ob tej priliki je bil v domu nemških strokovnih organizacij svečanostni sprejem tridesetpetorice francozkih gostov. Dvorana je bila natlačenopolna, bilo je v njej kakih 500 članov strokovnih organizacij. Ko je bila godba odsvirala nekoliko komadov in so bili gosti pozdravljeni, je vzel besedo sodrug Legien, ki je dejal, da so strokovne organizacije najboljše sredstvo za pripravlanje bodoče revolucije in da se vladajočim razredom moremo zoperstaviti. Organizacije je

treba, da obvlada samo en duh, ena volja in eno stremljenje, a to je odprava kapitalističnega izkoriščanja. Naš sovražnik ni za mejo, temveč v naši lastni deželi. Mi hočemo mir! Neprestano govore, da so si interesi nemških in francozkih ter nemških in angleških delavcev nasprotni. Med delavci ne obstojajo nikakšne razlike, zlasti ne med organiziranimi delavci. Zato pozdravlja francozke strokovne organizacije ne samo v imenu strokovnih organizacij, temveč v imenu celokupnega delavstva v spoznanju, da v slogi in edinstvu proletarijata počiva svetovni mir in kulturni napredek.

V imenu gostov se je zahvalil sodrug Yvetot od confédération générale du travail. Francozke strokovne organizacije se ne morejo ponašati s tako jakostjo in tako polnimi blagajnami, ali one imajo na svoji strani akcijo, strast, udanost in nadejajo se, da bodo s temi sredstvi dosegli isto kakor nemški sodrugi. Mi se divimo pred vsem nad velikimi sredstvi, ki ste jih uporabili za vzgojo mladine. Tudi mi bomo morali v bodočnosti storiti isto. Mladini treba, da odraste v čuvstvih solidarnosti narodov. Kolika blaznost, ako hoče en narod oteti zemljo drugemu. Ako bode vlada poskušala narode medsebojno nahujskati in tirati en narod proti drugemu, potem bomo pokazali, da imajo narodi izpolnjevati lepše naloge. Poskusite samo enkrat, vi bedaki, in nazežite narod proti narodu, oborožite en narod proti drugemu, pa boste videli, ako morda narodi orožja, ki jim ga potiskate v roke, ne bodo uporabili povsem drugače, nego li se nadejate. Vsi se bomo vrnili domu oduševljeni za solidarnost narodov.

Ta govor sodruga Yvetota, s katerim je pozval delavstvo, da v slučaju vojne uporabi orožje proti svojim „predpostavljenim“, je razburil celo nemško konservativno javnost. Plačani kapitalistični mazači so začeli v meščanskem časopisju kričati, da treba temu človeku pokazati službenim potom, kako se ima obnašati v tuji deželi. Nekateri listi so direktno pozivljali policijo, da ga zapre, drugi zopet, da naj ga iztirajo iz dežele. Naravno, da si nemške oblasti tega niso dale dvakrat reči in na mah so izdale povelje, da se ima sodrug Yvetot iztirati iz Nemčije; no on je sam že prej odšel. In tako je nemška vlada za eno blamažo bogatejša, zaeno pa je ta njen korak tudi najuspešnejša propaganda za besede sodruga Yvetota.

Na čast ostalih francoskih delavskih zastopnikov pa je priredila strokovna komisija z akcijskim odborom socialno-demokratske stranke v petek, dne 28. julija zvečer dve veliki demonstraciji za svetovni mir. Obe ogromni dvorani, največji, kar jih Berlin ima, sta bili natlačeno polni delavstva in to v kljub neznosni vročini. Predsednik berlinske strokovne komisije sodrug Albin Koersten slavi v svojem govoru solidarnost francoskega in nemškega delavstva. Med udeležence je bila med tem razdeljena resolucija; v kateri berlinsko delavstvo izreka svojo zahvalo francoskim sodrugom za njihove dokaze mednarodnega bratstva in ljubi za mir. Zborovalci izrekajo, da zaeno čuvstvujejo z delavstvom Francozke kakor ostalih dežel o prizadevanju, da se med narodi ohrani mir in da se vse mahinacije vladajočih razredov za vojno vzajemno pobijajo. Vojna služi izkoriščanju in zaslužnjenju potom neznatne manjšine, dočim želi ogromna večina vseh narodov mir, ker mora žrtve vojne sama prenašati. Zbrani delavci pozivljajo delavstvo Nemčije in Francozke, da bode z ozirom na sedaj preteče vojne nevarnosti vsak čas na straži in ves svoj vpliv uporabiti v to, da se vojna onemogoči. Oni zahtevajo, da se skliče odgovorno zastopstvo narodov, ki ima rešiti vse mednarodne spore. Shod protestira proti izgonu francoskega sodruga Yvetot, čegar govor v dvorani strokovne organizacije je bil izrečen v pošteni nameri, da služi miru.

Ko sta bila v smislu gornje resolucije izrekla najprej Nemeč poslanec Robert Schmidt in potem član francoske generalne komisije, sodrug J o u h a n a še jako lepa in navduševalna govora, spremljana z burnim odobravanjem, je bila resolucija enoglasno in ob nepopisnem navdušenju sprejeta.

Na koncu je predsednik prečital pismo polno humorja, ki ga je pisal izgnani delegat Yvetot in v katerem francoski sodrug omenja,

da je bil že prej enkrat izgnan ter da tokrat ni imel volje skleniti poznanstva s pruskimi ječami. Na to je bil shod zaključen.

Naznanilo podružnicam in vplačevalnicam južnih pokrajin.

Po sklepu seje revirnega odbora se vrši v nedeljo dne 20. avgusta t. l. ob 9. uri dopoldne v Trbovljah v prostorih delavskega doma

revirna konferenca

s provizoričnim dnevnim redom:

1. Poročilo tajništva.
2. Organizacija in taktika.
3. Tisk.
4. Razno.

Na konferenco imajo pristop le delegatje in člani revirnega odbora.

Vsaka podružnica in vplačevalnica ima poslati po enega delegata na konferenco.

Sodruge delegate se naprosi, naj naznanijo svoj prihod rudarskemu tajništvu v Trbovljah.

Za rudarsko tajništvo:

Ig. Sitter.

Pozor! Člani podružnice „Trbovlje“, pozor!

Članom podružnice „Trbovlje“ Unije rudarjev avstrijskih se naznanja, da bo v nedeljo dne 13. avgusta ob 4. uri popoldan v društveni sobi

občni zbor podružnice

z dnevnim redom:

1. Računsko poročilo.
2. Poročilo tajništva.
3. Volitev podružničnega odbora.
4. Razno.

Dolžnost vsakega člana je, da se gotovo udeleži občnega zbora. Ig. Sitter, načelnik.

Strokovni pregled.

s **Zahteve nemških tiskarjev.** V Stuttgartu so zborovali nemški tiskarji in na tem zborovanju precizirali svoje zahteve z ozirom na predstoječa tarifna pogajanja v sledečih štirih točkah: 1. Z ozirom na od vseh državnih in mestnih upravnih oblasti priznana občutljivo povišanje cen vseh življenskih potrebščin pričakujejo pomočniki od strani principalov tudi temu primerno povišanje plač; 2. pomočniki pričakujejo brezpogojno reguliranje neuposlenosti delavstva in naučne šole; 3. nadalje pričakujejo, da se jim skrajša delovni čas, in se podjetniki nedvoumno izjavijo glede skrčenja posebnih ur, takisto pričakujejo zboljšanja o kvalifikaciji dela; 4. izjavljajo, da bodo tarifu zvesti pomočniki brez izjeme stali za svojimi pooblaščenici v svrhu izvojevanja gornjih zahtev.

s **Stavka pristaniških delavcev v Rusiji.** Tudi na Ruskem so izbruhnile stavke pristaniških delavcev, tako v Revalu, v Petrogradu. V Revalu zahtevajo povišanje plače, v Petrogradu pa izpremembo poslovnega reda. Na stavki je udeleženih par tisoč delavcev, ki so se jim pridružili tudi delavci iz ostalih luk.

s **Stavka v sredjenemskem rudniku** traja sedaj že nad 12 tednov še zmiraj si stoje delavci in podjetniki sovražno nasproti. Vsi koraki, ki so jih dosedaj storili stavkujoči in njihovo vodstvo za poravnavo spora, so ostali brezuspešni. Podjetniki so vsak tak poskus kratkoma odbili. Za stavkujoče je hotel posredovati tudi državni minister baron Berlepsch. Kakor se pa podjetniki pred izbruhom stavke z zastopniki organizacije niso hoteli pogajati, tako so sedaj tudi državnega ministra odklonili kot posredovalca. No, ta ošabnost nemškemu rudniškemu podjetnikom ne bo dosti koristila, organizirani delavci bodo že poskrbeli, da se podjetniška srboristost temeljito ohladi. Podjetniki so na najrafiniranejši način poskušali in še poskušajo, da bi povzročili needinost in zmešnjavo v delavskih vrstah. Njihov trud ostane seveda brez uspeha, ker pač delavci niso tako slepi, da ne bi uvideli prozornih namenov ošabnih rudniških kapitalistov. Stavkujoči delavci se z nobeno zvijačo ne dajo premotiti. Stavka traja z isto silo dalje, Slovenski rudarji pa se opozarjajo, da se bognekdaj kdo iz med njih ne bo dal premamiti po kakih agentih ter se izrabiti proti stavkujočim nemškim tovarišem.

s **Stavka v londonski lukl.** 4000 pristaniških delavcev in 1500 delavcev, ki nosijo premog, pričeli so na Themi mezno gibanje. Na gibanju prizadete tvrdke predstavljajo v resnici vkupno industrijo premoga za ladje na Themi in se raztezajo gotovo na vse parobrodne firme. Delavci se nočejo lotiti dela prej, preden jim podjetniki ne dajo garancij, da se bodo pogojev, pod katerimi se je sklenil sporazum, tudi v resnici držali.

Dopisi.

d Zagorski, trboveljski in hrastniški rudarji v Ljubljani. Dan 6. avgust bo ostal zagorskim,

trboveljskim in hrastniškimi rudarjem, ki so se s posebnim vlakom popeljali v bratski obisk v Ljubljano, v neizbrisnem spominu. Sprejem, ki so nam ga pripravili ljubljanski sodrugji, nam je bil najboljši dokaz, da smo prišli res kot bratje med brate. Trpka je usoda rudarja. Nепrestano garanje, to je njegov poklic, ki mu dovoljuje prav malo razvedrila. Tem srečnejše smo se torej čutili, ko smo se mogli vsaj en dan prosto in neprisiljeno v krogu svojih ljubljanskih sotrpinov. Žal nam je bilo samo to, da smo morali radi zavrtnega gosta pogrešati tržaške in sploh primorske sodruge. No, kar sedaj ni bilo mogoče, pa bo mogoče pri drugi priliki. — Zleta, ki se ga je vsekupno udeležilo kakih 300 sodrugov in sodruginj, ne bomo obširneje popisovali, ker je to storila itak „Zarja“, ki je med rudarji v Zagorju, Trbovljah in Hrastniku, že precej razširjena. Rečemo samo to, da smo rudarji ljubljanskim sodrugom in sodruginjam iz srca hvaležni za ta lepi dan, ki nas ni samo razvedril, temveč nam je vlil tudi novega poguma za daljne naše boje. Kajti kadarkoli bodo prišle nad nas ure malodušnosti takrat se hočemo — kakor je rekel sodrug Mrak — spomniti tega dneva in malodušnost nam bo premagala zavest, da so danes množice, ki jih prešinjajo vzvišene ideje socializma; da so tisoči in tisoči, ki bijejo isti boj kot mi. Ta zavest nam bo najslajša tolažba v dnevih muke in trpljenja in ta zavest, da smo del tisoče in tisoče broječe slovenske socialistične armade, ta zavest nam bo porok, da nam tudi na Slovenskem izide v doglednem času solnce srečnejše bodočnosti. Torej še enkrat, hvala Vam, dragi sodrugji ljubljanski, za Vašo bratsko gostoljubnost!

Razne stvari.

r **Nesreča v rudniku.** V Madrasu (Kollar) blizu Uleysuri se je pripetila težka nesreča v rudniku. Zaradi eksplozije podzemeljskih plinov so zapadli izhodi. Več rudarjev so izvlekli mrtvih, mnogo pa ranjenih, a v daljnih rovih je še mnogo delavcev, ki niso mogli ven in so najbrž ponesrečili

r **Šestnajst let živa pokopana.** Po anonimnem pismu je bila opozorjena okrožna oblast v Neu-Oetingu na Bavarskem na grozen zločin, ki spominja na znani slučaj vzdane krakovske opatice Barbare Ubryk. — Že 16 let se nahaja sedaj 44 let stara Frančiška Huber pri svoji sestri in njenem možu v oskrbi na račun pristojne občine. No, ker se je toliko vrsto let ni moglo nikjer videti, postala je stvar sumljiva. Na omenjeni anonimni list se je uvela preiskava, ki je prinesla na dan strašne rezultate. Huberjeva je bila celih šestnajst let v ozkih podzemeljskih prostorih v kleti, v katere ni nikoli prodril žarek svetlobe. Tu je bila privezana na postelj. Hrano so ji metali skozi majhno odprtino, a ona je ležala, ne da bi se mogla ganiti na gnili slami v svojem lastnem blatu brez vsake odeje. V prostoru je vladal tak odvraten duh, da so ljudje, ko so vstopili, padli skoraj v nezavest. Siroto, ki je popolnoma oslabela, so odpeljali v bolnico, dočim so nečloveško dvojico aretirali. Ko so ta dva zločinca odpeljali, so orožniki samo s težko silo preperečili, da ju ni razjarjena množica linčala.

Občno konsumno društvo v Idriji

priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pridite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najbolje in najcenejše postreženi!

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke opremljena z najnovejšimi stroji. Gospode pekarje, molarje in trgovce vabim, da poskusijo drože domačega izdelka. Od štirih kilogramov naprej pošiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica žitnih drož.

Maks Zalokar, Ljubljana.

prijatelj moj.

Gre na vsako pot z menoj!

Ker se večkrat z njim krepčam, Vedno zdrav želod'c imam!

Najboljše krepčilo želodeca!

Sladki in grenki.

Pazite na pristnost!

Posebno na kolodvorih!

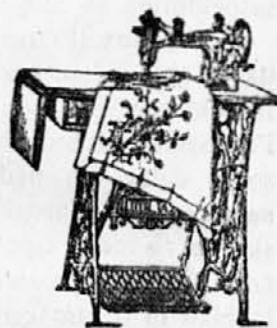
Postavno varovano.

L. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Kosumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo špecerjskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Josip Kremžar

Ljubljana

Gledališka stolba št. 3

izdeluje domači brinjevec, borovničev, hrušev in slivovo žganje ter vinski tropinovec.

Priporoča svoje izdelke po najnižjih cenah. Postrežba točna!